

## A könyvtáros munka alkotó munka

Engedjék meg, hogy a Magyar Írók Szövetsége elnökeként, de egyszerű, „civil” íróként is, tisztelettel és szeretettel köszöntsem önöket. S egyben a kollégáknak, a szövetséges társaknak kijáró megbecsüléssel, rokonérzésekkkel. És kérem, hogy ezt a köszöntést ne vegyék pusztán udvariassági formulának, vagy gesztusnak, valóban *szövetségesek vagyunk*. Így is mondhatom: cinkosok, egy szép és nemes összeesküvés résztvevői. Ha volt vagy van a világon szövetségkötés, amely mögött nem hatalmi érdek, nem csoportérdek áll, hanem *egyetemes emberi érdek*, akkor a miénk bizonyosan ilyen. Hiszen arra szövetkeztünk, s szövetkezünk, újra, nap mint nap, azért szőjük „összeesküvéseinket”, hogy minél több ismeretet, minél több igaz gondolatot, a szépségnek minél több színét juttassuk el, minél több emberhez. És ez, a szándék szerint legalábbis, a legtisztességesebb dolog. Tehát: *a leghumanistább gondolat*. Kérdés, persze, hogy mennyit tudunk belőle megvalósítani? De a szándék az akarat, a tett fogantatása; és minden itt kezdődik.

Nemcsak szövetségesekként, hanem alkotó társakként is köszönhetem önöket. Azt szoktuk mondani, hogy az olvasás — legalábbis az *értő olvasás* — valójában alkotás is. Nem pusztán passzív befogadás, hanem közös gondolkodás az íróval. A leírt gondolat továbbgondolása, a keltett émociók transzformálása és gazdagítása. Ha ez igaz — márpedig igaz —, akkor az sem lehet vitás, hogy *a könyvtáros munkája* is, expressis verbis *alkotómunka*. Nem egyszerűen közvetítés; még csak nem is csupán transzmissziós tevékenység. S ez nem csak azokra érvényes, akik már a tudomány szintjén, tudományos igénnyel foglalkoznak a könyvtárüggyel. Hanem a könyvtárosmunka, hivatás minden szintjén mindenkire, akinek bármely része van abban, hogy a könyv eljusson minél több ember kezébe. Éppen arról van szó, hogy ne csupán a kezébe, hanem az értelmébe és érzelmébe. A szellemi áramkörébe. Ehhez pedig alkotómunka, invenció kell. Eredeti gondolat, ötletesség. Emberismeret. Hivatástudat. És még sok minden más, ami együtt alkotó magatartássá áll össze.

A mostani tanácskozás témájához — *A könyv és az olvasás a változó világban* — csupán néhány subjektív megjegyzést akarok tenni.

Bevallom: elfogult vagyok a könyv, az olvasás javára. Ez bizonyára érthető. Elfogult vagyok és optimista. Nem hiszek abban, hogy a tudományos-technikai forradalom korában, a tömegkommunikáció szédületes térhódítása korában csökken a könyv, az olvasás szerepe. S főleg nem hiszek a jóvendölésekben, amelyek a könyv halálát jósolják. Gondoljuk csak meg, hány hasonló jóslatot hallottunk már az elmúlt évtizedekben. A rádió megjelenése és tömeges elterjedése idején *a sajtó*, a lapok halálát jósolták az akkori jósok. Nos, azóta inkább nőtt, mint csökkent a sajtó szerepe, befolyása. A film, különösen a hangosfilm megjelenésekor *a színház* halálát jósolták. A színház se halt meg. És így sorolhatnám még a különböző, beteljesületlen jóvendöléseket, az irodalom, a művészetek, a vers, a regény haláláról...

Egy valami igaz: az új felfedezések hoztak és hoznak bizonyos változásokat a kultúra különböző területein. A tömegkommunikációs robbantás is hoz bizonyára változást a könyv, az olvasás, és az ember viszonyában. Hogy az irodalomról is ejtsek néhány szót: ott is hoz, vagy már hozott is változásokat. A sztori, a mese, a cselekményesség helyébe egyre inkább *a gondolati elmélyülés*, sűrítés lép; a részletező leírás helyébe pedig a dokumentáris pontosság.

A könyv és az ember viszonyának a változása is, szerintem az intenzitás irányába hat. Akkor, amikor a felgyorsult időben, a tömegkommunikáció révén, az információ viszonyú tömege zúdul az emberekre, a lélek, a gondolat, az *emberi szellem egyre jobban igényli a belső rendteremtést*, az integrációt. S ezt csak a könyv, az olvasói elmélyülés tudja megadni. Ezért hiszek én abban — hadd csapjak fel én is a jósok sorába —, hogy a könyv, az olvasás szerepe nem csökkenni, hanem ellenkezőleg, nőni fog az ember életében.

Lehet, persze, hogy az én optimizmusomat a honi, a magyarországi helyzetből merítem. Nálunk ugyanis folyamatosan nő a kiadott könyvek száma, emelkedik a példányszám, és emelkedik az olvasók száma is. Nem szeretném Önöket számokkal terhelni, de az előbbieik alátámasztására hadd mondjam meg, hogy míg 1961-ben 3444 könyv jelent meg, kerekén 40 millió példányban, 1971-ben már 5536 könyvet

adtak ki, kereken 54 millió példányban. Vagy még egy adat: az Írószövetség irodalmi folyóirata 15 ezer példányban jelenik meg, ami egy 10 milliós országban nem kis dolog. De van folyóiratunk — a kortársi világirodalmat bemutató „Nagyvilág” —, amelynek a példányszáma 25 ezer. A vers, a költészet állítólagos halála idején nálunk a ma élő költők — tehát nem a klasszikusok — verskötetei átlag 6 ezer példányban jelennek meg.

Am nem szeretnék a dicsekvés bűnébe esni, annál is inkább, mert amit elmondtam, az az éremnek csak az egyik, a szebbik oldala. A másik oldalon az van, hogy a felnőtt lakosságnak még mindig csak a fele olvas, 25 százaléka rendszeresen, 25 százaléka esetlegesen — az ötven százalékhoz pedig még mindig nem jut el a könyv. Nem rosszabb ez az arány, mint a könyvkultúrában fejlett európai országokban, de mi mégis elégedetlenek vagyunk.

Két esztendővel ezelőtt ezért indult el, éppen az Írószövetség kezdeményezésére, egy országos mozgalom, az „*Olvasó népért*” mozgalom, az olvasás, a könyvkultúra fejlesztésére. Nincs rá idő, hogy ezt a mozgalmat bővebben ismertessem. De annyit hadd mondjak el, hogy ebben részt vesznek az állami kulturális intézmények, az iskolák, a sajtó, a rádió, s a legkülönbözőbb társadalmi szervezetek. Nem valami látványos mozgósítás ez, hanem hosszú évekre, sőt évtizedekre szóló, szívós és tervszerű munka, amelyben szerepet kap az olvasásszociológiai, olvasáspszichológiai kutatás, az iskolai irodalomoktatás vizsgálata és javítása éppen úgy, mint a könyvtár-munka. Talán mondanom sem kell: *a mozgalom legegységesebb munkásai éppen a könyvtárosok.*

Nem vagyunk se naivak, se utópisták. Nem hisszük azt, hogy akár néhány évtized alatt is *minden felnőtt* a legnemesebb irodalom értő és hívő olvasója lesz. De abban igen, hogy szívós, hódító munkával újabb százazreket, sőt talán milliókat tudunk mégis megnyerni az olvasás örömeinek. Mert, ha van nemes hódítás, akkor ez mindenképpen az!

Író vagyok, és éppen ezért nem becsülöm túl az irodalom lehetőségeit. De a könyv, a betű mégis hatalom. Sokat tud tenni azért, hogy e megosztott világban szolgálja az emberi integráció, a megértés ügyét. Erre érdemes szövetkezniök mindazoknak, akik hisznek a könyv, a kultúra jövőjében. Bizonyos vagyok benne, hogy ez a tanácskozás is jól szolgálja ezt a célt.



Az IFLA-kirándulás résztvevői az 1470 lakosú Halmajugra (Heves m.) község új művelődési háza előtt (Gerő Gyula felvétele)